

Herverdeling betaalde en onbetaalde arbeid

14 september 1985
kongres in de RAI, Amsterdam

No-nonsense. Werkloosheid is onrechtvaardig, kostbaar, ongunstig voor de economie en heeft ongewenste sociale effecten. Aan werkloosheid moet daarom iets gedaan worden; ze moet – liefst – worden opgeheven. Wie is werkloos? Eigenlijk iedereen die zou willen werken, maar geen werk kan vinden of aangeboden krijgt. Deze definitie omvat niet alleen de door de regering bedoelde groep werklozen, maar ook de door de organiserende vrouwenorganisaties bedoelde groep.

Deze definitie vergroot het aantal werklozen en vanzelf ontstaat dan de behoefte een oplossing te vinden die het probleem voor de gehele groep werklozen oplost. Hierbij wordt meteen de verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid tussen de sexen ingrijpend verbeterd. Alle vliegen in één klap.

Het opheffen van werkloosheid is kostbaar, maar heeft zeer gewenste sociale effecten. Zeker in het geval dat de hierboven genoemde definitie van werkloosheid wordt gehanteerd, ontstaat er een zeer algemene verschuiving van betaalde en onbetaalde arbeid tussen sexen. Strikt genomen hoeft er over de wenselijkheid van deze verschuiving niet eens lang gesproken te worden maar dient het eerst te gaan over de grootst te overwinnen drempel: de financiering.

Kort en goed: er dient meer arbeid te ontstaan, of de huidige hoeveelheid arbeid dient anders verdeeld te worden (met "arbeid" wordt hier betaalde arbeid bedoeld). Het ontstaan van arbeid is niet direkt te verwachten, of in elk geval ontstaat er niet voldoende: het wordt dus een forse herverdeling. De herverdeling is kostbaar, omdat vastgesteld mag worden dat het wel mogelijk is de arbeidstijd te verminderen, maar niet de daaraan verbonden vergoeding. De vrijgekomen arbeid, na vermindering van de huidige arbeidstijd, moet daarom apart bekostigd worden. Voor deze bekostiging werd het volgende plan voorgesteld.

Financiering Algemene Arbeidstijd Verkorting

Door vernieuwingen van het productiesysteem of -apparaat kan een fabrikant met dezelfde hoeveel-

heid personeel een produktievermeerdering bewerkstelligen. Hierdoor stijgen de inkomsten van de fabrikant, terwijl de personele lasten hetzelfde blijven. Deze inkomstenstijging nu kan besteed worden aan arbeidsplaatsen. Tegelijk gaat al het personeel minder werken, zodat de toename van personeel gecompenseerd wordt door een vermindering van arbeidstijd (ergo: de produktiviteit blijft behouden terwijl er meer mensen werkzaam zijn).

Indien dit effect voldoende lang kan worden volgehouden, is een maximale arbeidstijdverkorting tot 25 uur per week mogelijk. Geschat wordt dat zodra dit is bereikt, iedereen die werk zoekt of wenst, dat ook verkrijgen kan (de eerder genoemde ruime omschrijving van werkloosheid wordt hierbij gehanteerd).

Komplikaties

De redenering is waterdicht, voor wat betreft de produktiviteitsstijging, en de oplossing de extra verkregen gelden om te zetten in arbeidsplaatsen (let wel: niet in arbeid, want de totale hoeveelheid arbeid blijft gelijk, maar in arbeidsplaatsen). Echter, de algemene toepasbaarheid van de redenering is zonder onderbouwing aangenomen, terwijl er een aantal effecten is aan te wijzen die de kracht van de gedachte ondermijnt.

In de eerste plaats zijn er veel soorten arbeid die bij een produktievermeerdering geen inkomsttoename kennen. Denk hierbij aan het onderwijs, grote delen van het ambtelijke apparaat, alsmede de gezondheidssector. Bij een vergroting van de kollektieve gezondheidszorg (produktievermeerdering) zullen daar alleen de kosten toenemen. Een produktievermeerdering in het onderwijs (meer leerlingen opleiden per leerkracht) heeft daar zelfs een omgekeerd effect, omdat de behoefte aan arbeidskrachten dan ook daalt.

Eigenlijk is het uit esthetisch oogpunt al onjuist in deze takken van arbeid te spreken over "produktievermeerdering", aangezien het zou inhouden dat bijvoorbeeld de patiënten en leerlingen als "produkten" gezien moeten worden.

Een tweede punt dat de effectiviteit van de gedachte vermindert, wordt veroorzaakt door het feit dat, mits een toename van inkomsten van de werkgever wordt gebruikt om arbeidsplaatsen te scheppen, dit een loonsverhoging inhoudt. Eerder werd al gesteld dat het moeilijk zal zijn arbeidstijdverkorting in te voeren, waarbij de werknemer er in inkomsten op achteruit gaat. Maar er werd bij opgemerkt dat dat ook niet hoeft, als de extra inkomsten van de werkgever worden gebruikt om deze inkomstendaling tegen te gaan. Eigenlijk betekent dit dat voor hetzelfde inkomen minder hoeft te worden gewerkt, er dus een loonsverhoging heeft plaatsgevonden. Wat betekent dit nu voor werknemers die al geen volledige baan hebben? Dienen deze ook mee te doen aan arbeidstijdverkorting, dus nog minder werken, ook al willen zij dat niet? Of betekent het dat deze deeltijdbanen buiten de arbeidstijdverkorting blijven (of vrijwillig worden opgenomen). In het laatste geval is het niet meer dan redelijk om ook bij deze deeltijdbanen een loonsverhoging door te voeren.

Hier zit dan meteen het probleem, omdat de produktiviteitstoename van de werknemers – en daarmee de inkomsttoename van de werkgevers – zou wor-